

บทที่ 9

การพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก

การพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก เป็นประเด็นสำคัญที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในสังคมโลก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องได้ส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของมนุษย์ในทุกกระดับ ทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพชีวิต ความเหลื่อมล้ำ และความมั่นคงของสังคม แนวทางการพัฒนาที่คำนึงถึงความสมดุลระหว่างความเจริญเติบโตกับการรักษาฐานทรัพยากรและผลประโยชน์ส่วนรวมจึงกลายเป็นแนวคิดสำคัญที่หลายประเทศนำมาใช้เป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศและส่งผลกระทบต่อสังคมโลก

บทนี้มุ่งนำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก ทั้งในด้านความหมาย หลักการ และความสำคัญ ตลอดจนความเป็นมาของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและกรอบการดำเนินงานของไทยที่สอดคล้องกับเป้าหมายดังกล่าว ทั้งยังกล่าวถึงปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมไทย เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาในระดับโลกกับบริบทของประเทศไทย

9.1 การพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดสำคัญที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในระดับโลก เนื่องจากโลกในปัจจุบันกำลังเผชิญกับความท้าทายทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเกินขีดจำกัด และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเกิดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในปัจจุบัน ควบคู่ไปกับการรักษาทรัพยากรและคุณภาพสิ่งแวดล้อมสำหรับคนรุ่นอนาคต

การทำความเข้าใจการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะช่วยให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาเติบโตทางเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิตของประชาชน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงนิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดและหลักการสำคัญที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนความสำคัญของการ

พัฒนาที่ยั่งยืนต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานก่อนเชื่อมโยงไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกและประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมในลำดับต่อไป

9.1.1 นิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั่วโลกได้กระตุ้นให้หลายประเทศเกิดความตระหนักที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และเห็นควรให้มีการจัดการประชุมระดับโลกเพื่อร่วมมือกันพิจารณาหามาตรการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ประเทศต่างๆ กำลังเผชิญอยู่เป็นครั้งแรกเมื่อปีค.ศ. 1972 ซึ่งการประชุมนี้มีชื่อว่า *การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (United Nations Conference on Human and Environment)* ณ กรุงสต็อกโฮล์ม ราชอาณาจักรสวีเดน

จากจุดเริ่มต้นครั้งนี้ ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ตระหนักถึงวิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาแบบมุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว จึงหันมาให้ความสนใจกับการพัฒนารูปแบบใหม่ที่สามารถลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการพัฒนาได้ อันเป็นที่มาของแนวคิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน” (sustainable development) ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (World Commission on Environment and Development) หรือ คณะกรรมการบรันท์แลนด์ (Brundtland Commission) โดยที่รายงานของคณะกรรมการบรันท์แลนด์ (Brundtland Report) ที่เสนอต่อสหประชาชาติในปีค.ศ. 1987 เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางต่อมาในชื่อ “อนาคตของเรา” (our common future) (สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ, 2556; สมพร แสงชัย, 2561) (จะกล่าวโดยละเอียดในหัวข้อความเป็นมาของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก)

ในรายงาน Our Common Future กำหนดนิยามว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) คือการพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถของคนรุ่นต่อมาที่จะตอบสนองความต้องการของพวกเขา (สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ, 2556; สมพร แสงชัย, 2561)

9.1.2 หลักการของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากนิยามของการพัฒนาที่ยั่งยืนจะเห็นว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือการพัฒนาที่เน้นให้มนุษย์คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติบนโลก และให้มีการดำเนินการพัฒนาควบคู่ไปกับการ

อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนทั้งในยุคปัจจุบัน และยุคต่อ ๆ ไปอย่างเท่าเทียมกัน

หลักการสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การสร้างสมดุลระหว่าง 3 มิติของการพัฒนา ได้แก่ มิติเศรษฐกิจที่ยั่งยืน มิติสังคมที่ยั่งยืน และมิติสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ดังนี้ (สำนักความร่วมมือด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ, 2556)

1) มิติการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ กระจายรายได้ให้เอื้อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ในสังคม โดยเฉพาะคนที่มีรายได้น้อย

2) มิติการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้ มีสมรรถนะและมีผลิตภาพสูงขึ้น ส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพ และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

3) มิติการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปริมาณที่ระบบนิเวศสามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมได้ การปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมในระดับที่ระบบนิเวศสามารถดูดซับและทำลายมลพิษนั้นได้ โดยให้สามารถผลิตมาทดแทนทรัพยากรประเภทที่ใช้แล้วหมดไปได้

ทั้งนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีระบบสังคมที่เป็นสังคมธรรมรัฐ มีระบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่มั่นคงไม่จำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภายนอกมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ประชาชนรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า โดยเฉพาะการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเป็นฐานในการผลิต เพื่อนำไปสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Brundtland Commission, 1987)

9.1.3 ความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบัน โดยไม่กระทบต่อความสามารถของคนรุ่นอนาคตในการตอบสนองความต้องการของตนเอง และจากหลักการที่การพัฒนาที่ยั่งยืนครอบคลุมมิติสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องได้รับการพัฒนาอย่างสมดุลและสอดคล้องกัน สามารถระบุความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ดังนี้

1) การรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติมีขีดจำกัด การใช้ทรัพยากรอย่างไม่ระมัดระวังอาจนำไปสู่ปัญหาการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม เช่น

ภาวะโลกร้อน การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และมลพิษ การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและคำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว

2) การสร้างความเท่าเทียมและความเป็นธรรมในสังคม โดยมุ่งลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น การเข้าถึงการศึกษา การบริการสาธารณสุข และโอกาสทางอาชีพอย่างเท่าเทียม แนวทางดังกล่าวช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน และสร้างสังคมที่มีเสถียรภาพและความเข้มแข็ง

3) การพัฒนาที่ยั่งยืนมีบทบาทในการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพ ไม่เพียงแต่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะนี้ช่วยลดความเสี่ยงจากวิกฤตทางเศรษฐกิจและสร้างความมั่นคงในระยะยาว

4) การพัฒนาที่ยั่งยืนยังเป็นกรอบสำคัญในการกำหนดนโยบายสาธารณะในระดับประเทศและระดับโลก เช่น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาระดับโลก เช่น ความยากจน ความหิวโหย และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ฉะนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะกรอบแนวคิดที่ช่วยสร้างสมดุลระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการ การพัฒนาในลักษณะนี้ไม่เพียงมุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ยังให้ความสำคัญกับการกระจายโอกาสอย่างเป็นธรรม การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ในระยะยาว อีกทั้งยังเป็นกลไกสำคัญในการรับมือกับความท้าทายระดับโลก

โดยสรุป การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดสำคัญที่มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนา เศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตและพัฒนาได้อย่างมีคุณภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคต แนวคิดดังกล่าวเกิดขึ้นจากความตระหนักถึงผลกระทบของการพัฒนาที่มุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว จนนำไปสู่วิกฤตด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ประเทศต่าง ๆ สามารถกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคม การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ อันจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนและความมั่นคงของโลกในระยะยาว ทั้งนี้ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนยังเป็นพื้นฐานสำคัญของความร่วมมือระดับนานาชาติ

ในการแก้ไขปัญหาความร่วมมือกันของมนุษยชาติ และเป็นจุดเริ่มต้นของการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก ซึ่งจะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

9.2 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก

นับตั้งแต่ศตวรรษที่ผ่านมา โลกยังคงเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในหลายด้าน ทั้งปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์และการพัฒนาในระยะยาว ประชาคมโลกจึงได้ร่วมกันกำหนดแนวทางและเป้าหมายในการพัฒนา เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก เพื่อจะตอบสนองต่อความต้องการของคนในปัจจุบันควบคู่ไปกับการรักษาโอกาสและทรัพยากรสำหรับคนรุ่นอนาคต ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

9.2.1 ความเป็นมาของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก

ดังที่กล่าวไปแล้วเกี่ยวกับแนวคิดเรื่อง การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ว่าเป็นแนวคิดสำคัญที่มีบทบาทต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาโลกในปัจจุบัน โดยเป็นแนวคิดที่พยายามสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพทั้งในปัจจุบันและอนาคต แนวคิดดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน แต่เป็นผลจากพัฒนาการทางความคิดและการประชุมระดับนานาชาติหลายครั้งตั้งแต่ช่วงคริสต์ทศวรรษ 1970 จนกระทั่งพัฒนาเป็น “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติในปีค.ศ. 2015 (สมพร แสงชัย, 2561)

จากจุดเริ่มต้นสำคัญของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเกิดขึ้นภายหลังการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ณ กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ในปีค.ศ.1972 ซึ่งถือเป็นครั้งแรกที่ประชาคมโลกให้ความสำคัญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับสากลนั้น ประเทศพัฒนาแล้วเริ่มตระหนักถึงผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรม เช่น มลพิษทางอากาศ น้ำเสีย และปัญหาสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน ขณะที่ประเทศกำลังพัฒนายังคงให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ในช่วงเวลาดังกล่าวได้เกิดข้อถกเถียงระหว่างประเทศพัฒนาแล้วหรือ “The North” กับประเทศกำลังพัฒนา

หรือ “The South” โดยประเทศกำลังพัฒนามองว่าประเทศพัฒนาแล้วพยายามจำกัดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของตน ทั้งที่ประเทศพัฒนาแล้วเคยใช้ทรัพยากรจำนวนมากเพื่อสร้างความมั่งคั่งมาก่อนแล้ว ความขัดแย้งนี้ทำให้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องพยายามประสานผลประโยชน์ระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (สมพร แสงชัย, 2561)

ต่อมาในปีค.ศ. 1979 องค์กรระหว่างประเทศหลายแห่ง ได้แก่ International Union for Conservation of Nature (IUCN), United Nations Environment Programme (UNEP), Food and Agriculture Organization (FAO) และ World Wildlife Fund (WWF) ได้ร่วมกันจัดทำ “ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์โลก” (World Conservation Strategy: WCS) ซึ่งเสนอแนวคิดว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต้องตอบสนองทั้งความต้องการของคนในปัจจุบันและคนในอนาคต ถือเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดเรื่อง *ความเป็นธรรมระหว่างคนต่างยุค (Inter-generational Equity)* ซึ่งต่อมากลายเป็นหลักการสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Dobson, 1998)

พัฒนาการที่สำคัญที่สุดที่เกิดขึ้นเมื่อองค์การสหประชาชาติจัดตั้ง “คณะกรรมการนิเวศวิทยาโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา” (World Commission on Environment and Development: WCED) ในปีค.ศ. 1983 โดยมีนาง Gro Harlem Brundtland นายกรัฐมนตรีประเทศนอร์เวย์เป็นประธาน คณะกรรมการได้เผยแพร่รายงานชื่อ “Our Common Future” หรือที่รู้จักกันในชื่อ “Brundtland Report” ในปีค.ศ. 1987 รายงานฉบับนี้ได้ให้คำจำกัดความของ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ไว้อย่างโด่งดังว่า “การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถของคนรุ่นอนาคตในการตอบสนองความต้องการของตนเอง” (สมพร แสงชัย, 2561)

Brundtland Report เน้นว่าปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมมีความเชื่อมโยงกัน อีกทั้งยังเสนอว่าการพัฒนาจะต้องอยู่ภายใต้ขีดความสามารถของระบบนิเวศ ต้องตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางสังคมและการเมือง (Brundtland Commission, 1987)

อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากหลายฝ่าย นักนิเวศแนวลึก (Deep Ecology) เห็นว่า Brundtland Report ยังคงให้มนุษย์เป็นศูนย์กลางและสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจมากเกินไป จนละเลยความสำคัญของธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ (Sessions, 1995) ขณะเดียวกัน ประเทศกำลังพัฒนามีเห็นว่าพัฒนาที่ยั่งยืนในแบบตะวันตกอาจเป็นเครื่องมือในการควบคุมประเทศยากจน และสร้างความชอบธรรมให้ประเทศพัฒนาแล้วได้เปรียบทางเศรษฐกิจและการเมือง (De la Court, 1990)

หลังจากนั้น ในปี ค.ศ. 1992 องค์การสหประชาชาติได้จัดการประชุม Earth Summit หรือ United Nations Conference on Environment and Development (UNCED) ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล การประชุมครั้งนี้ถือเป็นหมุดหมายสำคัญของการผลักดันแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนสู่ระดับนโยบายโลก โดยมีการจัดทำ “Agenda 21” ซึ่งเป็นแผนปฏิบัติการระดับโลก สำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน ครอบคลุมมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเสนอให้ประเทศต่าง ๆ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและการบริโภค ลดการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย อนุรักษ์ป่าไม้ และความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงต่อสู้กับปัญหาความยากจนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มในสังคม (สมพร แสงชัย, 2561) อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนายังคงมีอยู่ โดยประเทศกำลังพัฒนามองว่าประเทศพัฒนาแล้วไม่ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินและเทคโนโลยีอย่างเพียงพอ

ต่อมาในปี ค.ศ. 2000 องค์การสหประชาชาติได้กำหนด “เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ” (Millennium Development Goals: MDGs) ซึ่งประกอบด้วยเป้าหมายสำคัญ 8 ประการ เช่น การขจัดความยากจน การส่งเสริมการศึกษา ความเท่าเทียมทางเพศ การลดอัตราการตายของเด็ก และการรักษาสิ่งแวดล้อม (สมพร แสงชัย, 2561) เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs) ถือเป็นความพยายามในการเชื่อมโยงการพัฒนาทางสังคมเข้ากับการพัฒนาที่ยั่งยืน และเน้นการแก้ปัญหาความยากจนของประเทศกำลังพัฒนา

จากนั้นในปี ค.ศ. 2002 ได้มีการประชุม World Summit on Sustainable Development หรือ Rio+10 ที่เมืองโจฮันเนสเบิร์ก ประเทศแอฟริกาใต้ การประชุมครั้งนี้เน้นประเด็นเรื่องน้ำ พลังงาน ความมั่นคงทางอาหาร สุขภาพ และความหลากหลายทางชีวภาพ โดยพยายามทำให้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงมากขึ้น และถัดมาในปี ค.ศ. 2012 การประชุม Rio+20 หรือ United Nations Conference on Sustainable Development ได้จัดขึ้นอีกครั้ง ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ภายใต้แนวคิด “The Future We Want” ย้ำถึงความสำคัญของการขจัดความยากจน การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตและบริโภค และการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว (green economy) เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจกับสิ่งแวดล้อม ผลสำคัญจากการประชุม Rio+20 คือ การจัดตั้งคณะทำงานแบบเปิด (open working group) เพื่อจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก ซึ่งต่อมาได้นำไปสู่การประกาศใช้ “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน” หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ในปี ค.ศ. 2015 โดยมีประเทศสมาชิกสหประชาชาติ 193 ประเทศให้

การรับรองร่วมกัน ภายใต้เอกสาร “Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development” (สมพร แสงชัย, 2561)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (Sustainable Development Goals - SDGs) ครอบคลุมกรอบระยะเวลาตั้งแต่ ค.ศ. 2016 ถึง ค.ศ. 2030 เพื่อขจัดความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ ปกป้องสิ่งแวดล้อม และสร้างสันติภาพ โดย *ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง* (leave no one behind) (United Nations, 2015) ประกอบด้วย 17 เป้าหมายหลัก

ประการที่ 1 ขจัดความยากจน (no poverty)

ประการที่ 2 ขจัดความหิวโหย (zero hunger)

ประการที่ 3 มีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (good health and well-being)

ประการที่ 4 การศึกษาที่มีคุณภาพ (quality education)

ประการที่ 5 ความเท่าเทียมทางเพศ (gender equality)

ประการที่ 6 การจัดการน้ำและสุขาภิบาล (clean water and sanitation)

ประการที่ 7 พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้ (affordable and clean energy)

ประการที่ 8 การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ (decent work and economic growth)

ประการที่ 9 อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน (industry, innovation and infrastructure)

ประการที่ 10 ลดความเหลื่อมล้ำ (reduced inequality)

ประการที่ 11 เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน (sustainable cities and communities)

ประการที่ 12 แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน (responsible consumption and production)

ประการที่ 13 การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate action)

ประการที่ 14 การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล (life below water)

ประการที่ 15 การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก (life on land)

ประการที่ 16 สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก (peace and justice strong institutions)

ประการที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (partnerships to achieve the goal)

สรุปได้ว่า วิวัฒนาการของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของประชาคมโลกในการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากจุดเริ่มต้นที่เน้นการแก้ปัญหามลพิษและทรัพยากรธรรมชาติในช่วงทศวรรษ 1970 สู่การเชื่อมโยงกับปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และคุณภาพชีวิตของมนุษย์ จนพัฒนาเป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (SDGs) 17 ประการ ซึ่งเป็นกรอบการพัฒนาระดับโลกในปัจจุบัน แนวคิดดังกล่าวไม่เพียงสะท้อนการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายระหว่างประเทศ แต่ยังสะท้อนความตระหนักร่วมกันว่าการพัฒนาที่แท้จริงจะต้องคำนึงถึงทั้งมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

9.2.2 กรอบการดำเนินงานของไทยตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก

ประเทศไทยในฐานะสมาชิกขององค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกและนำมาใช้เป็นกรอบสำคัญในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศด้วยการบูรณาการ SDGs เข้ากับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 เพื่อให้การพัฒนาประเทศสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก โดยรัฐบาลไทยร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติผ่าน *กรอบความร่วมมือว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหประชาชาติ* หรือ United Nations Sustainable Development Cooperation Framework (UNSDCF) พ.ศ.2565–2569 ซึ่งลงนามร่วมกันในเดือนมกราคม พ.ศ.2565 กรอบความร่วมมือนี้มีเป้าหมายสนับสนุนให้ประเทศไทยก้าวสู่การเป็นประเทศรายได้สูง มีการพัฒนาที่ครอบคลุม ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกันต่อวิกฤต โดยยึดหลักสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียมทางเพศ และความยั่งยืนเป็นสำคัญ (United Nations Thailand, 2026)

United Nations Thailand (2021; 2025) กล่าวว่ากรอบการดำเนินงานของประเทศไทยตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก ครอบคลุมทั้งมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อาทิ

- การจัดการความยากจน (SDG 1) ประเทศไทยมีการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมและระบบคุ้มครองทางสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการสนับสนุนผู้มีรายได้น้อย ผู้สูงอายุ และ

กลุ่มเปราะบาง สหประชาชาติในประเทศไทยได้สนับสนุนการพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมแบบบูรณาการ เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานได้อย่างเท่าเทียม

- สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี (SDG 3) ประเทศไทยได้รับการยอมรับในระดับสากลจากความสำเร็จของระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ซึ่งช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินมาตรการป้องกันและควบคุมโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-Communicable Diseases: NCDs) เช่น โรคเบาหวาน โรคหัวใจ และโรคความดันโลหิตสูง ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของประเทศในปัจจุบัน

- การศึกษา (SDG 4) ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม โดยเฉพาะการศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส เด็กข้ามชาติ และเด็กในพื้นที่ห่างไกล องค์การสหประชาชาติในประเทศไทยสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาที่ครอบคลุมทุกกลุ่มประชากร เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

- ความเท่าเทียมทางเพศ (SDG 5) ประเทศไทยมีความพยายามในการส่งเสริมบทบาทของสตรีในการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTI) ซึ่งสะท้อนถึงความก้าวหน้าในการสร้างสังคมที่เปิดกว้างและเคารพสิทธิมนุษยชนมากขึ้น

- เศรษฐกิจและการจ้างงาน (SDG 8) ประเทศไทยมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ครอบคลุมและยั่งยืน โดยส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมและเศรษฐกิจดิจิทัล รวมทั้งส่งเสริมแนวคิดธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน เพื่อให้การเติบโตทางเศรษฐกิจไม่สร้างผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

- การลดความเหลื่อมล้ำ (SDG 10) ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะการดูแลกลุ่มเปราะบาง เช่น แรงงานข้ามชาติ ผู้พิการ และผู้มีรายได้น้อย รวมถึงการพัฒนาระบบบริหารจัดการการย้ายถิ่นฐานให้เกิดความปลอดภัย เป็นระเบียบ และเคารพสิทธิมนุษยชน ซึ่งถือเป็นประเด็นสำคัญในสังคมไทยที่มีแรงงานข้ามชาติจำนวนมาก

- สิ่งแวดล้อมและการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (SDG 13) ประเทศไทยได้กำหนดนโยบายลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ส่งเสริมพลังงานสะอาด และพัฒนาเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำ โดยร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและภาคเอกชนในการผลักดันการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมสีเขียว นอกจากนี้ ประเทศไทยยังดำเนินโครงการจัดการขยะมูลฝอยและส่งเสริม

การคัดแยกขยะในระดับชุมชน ซึ่งช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและสร้างความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน

ตัวอย่างสำคัญของการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม คือ ความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทยกับองค์การสหประชาชาติในการผลักดัน “SDG Localization” หรือการนำ SDGs ไปสู่ระดับท้องถิ่น โดยมีการทำงานร่วมกับผู้ว่าราชการจังหวัดทั้ง 77 จังหวัด เพื่อส่งเสริมการจัดการขยะและลดการปล่อยคาร์บอนในระดับชุมชน ส่งผลให้ครัวเรือนในชนบทกว่า 14 ล้านครัวเรือนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะและช่วยลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนได้มากกว่า 550,000 ตันต่อปี

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังให้ความสำคัญกับการ *Localization* หรือการกระจายการดำเนินงาน SDGs ลงสู่ระดับท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางพัฒนาและติดตามผลการดำเนินงาน ในปีพ.ศ.2568 ประเทศไทยได้จัดทำ “Voluntary Local Review Framework” เพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินความก้าวหน้าของ SDGs ในระดับพื้นที่ โดยมีความร่วมมือระหว่างกระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และหน่วยงานของสหประชาชาติ เช่น UNDP และ UN-Habitat (United Nations Thailand, 2025)

อนึ่ง แม้ว่าประเทศไทยจะมีความก้าวหน้าในหลายด้าน แต่ยังคงเผชิญความท้าทายสำคัญ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สังคมผู้สูงอายุ และปัญหาสิ่งแวดล้อมในเมืองใหญ่ นอกจากนี้ การขาดระบบข้อมูลที่เชื่อมโยงระหว่างส่วนกลางและท้องถิ่นยังเป็นอุปสรรคต่อการติดตามและประเมินผล SDGs อย่างมีประสิทธิภาพ (United Nations Thailand, 2025)

จะเห็นว่าประเทศไทยได้ดำเนินงานตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ผ่านการบูรณาการ SDGs เข้ากับยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาประเทศ รวมทั้งการทำงานร่วมกับองค์การสหประชาชาติ ภาคเอกชน และภาคประชาชน การดำเนินงานดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของประเทศไทยในการสร้างสังคมที่ครอบคลุม เท่าเทียม และยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (SDGs) ภายในปีค.ศ. 2030 ยังคงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนาของไทยสามารถตอบสนองต่อความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันและคนรุ่นอนาคต

9.3 ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกและผลกระทบต่อสังคมไทย

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญที่ทั่วโลกกำลังเผชิญในปัจจุบัน อันเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของก๊าซเรือนกระจก การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มข้น และกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ที่ส่งผลกระทบต่อสมดุลของระบบนิเวศ ปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบอย่างกว้างขวาง ทั้งการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลก ภัยธรรมชาติที่รุนแรงและถี่ขึ้น ความแปรปรวนของสภาพอากาศ ตลอดจนผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน ซึ่งล้วนเชื่อมโยงกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (SDGs) โดยเฉพาะเป้าหมายด้านการรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการสร้างสังคมที่มีความยืดหยุ่นต่อความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยเองก็ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในหลายด้าน ทั้งภัยแล้ง น้ำท่วม ผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรม และความเสี่ยงต่อพื้นที่ชายฝั่งทะเล จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงสาเหตุ ลักษณะของปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดแนวทางการปรับตัวและการพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก

9.3.1 ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change) คือ การเปลี่ยนแปลงของลักษณะภูมิอากาศของโลกที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในระยะยาว จึงเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ เศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในระยะยาว โดยสภาพการณ์ของปัญหาที่สำคัญมีดังนี้

9.3.1.1 ภาวะโลกร้อน

รายงานการประเมินฉบับที่ 6 (IPCC AR6) ของคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC) ที่เผยแพร่ในปีค.ศ.2021 และค.ศ.2023 แสดงหลักฐานที่ชัดเจนว่าอุณหภูมิเฉลี่ยของพื้นผิวโลกเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ IPCC (2023) รายงานว่าอุณหภูมิเฉลี่ยพื้นผิวโลกในช่วงปีค.ศ.2011-2020 สูงกว่าช่วงปีค.ศ.1850-1900 (ยุคก่อนอุตสาหกรรม) อยู่ที่ 1.09 องศาเซลเซียส (ช่วงความเป็นไปได้ 0.95 ถึง 1.20 องศาเซลเซียส) การเพิ่มขึ้นนี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา

ข้อมูลล่าสุดจากองค์การบริหารมหาสมุทรและบรรยากาศแห่งชาติ (National Oceanic and Atmospheric Administration- NOAA) รายงานว่าปีค.ศ.2024 เป็นปีที่ร้อนที่สุดใน

ประวัติศาสตร์การบันทึกข้อมูลโลกตั้งแต่ปีค.ศ.1850 โดยอุณหภูมิเฉลี่ยพื้นผิวโลกสูงกว่าค่าเฉลี่ยของศตวรรษที่ 20 อยู่ที่ 1.29 องศาเซลเซียส และสูงกว่ายุคก่อนอุตสาหกรรมถึง 1.46 องศาเซลเซียส (Lindsey, 2025) นอกจากนี้ อุณหภูมิโลกเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย 0.11 องศาฟาเรนไฮต์ (0.06 องศาเซลเซียส) ต่อทศวรรษนับตั้งแต่ปีค.ศ.1850 หรือประมาณ 2 องศาฟาเรนไฮต์

โดยรวม NASA (2024) ยืนยันว่าแนวโน้มภาวะโลกร้อนในปัจจุบันแตกต่างจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในอดีตอย่างชัดเจน เนื่องจากเป็นผลมาจากกิจกรรมของมนุษย์นับตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 19 และดำเนินไปในอัตราที่ไม่เคยพบเห็นในหลายพันปีที่ผ่านมา หลักฐานจากแกนน้ำแข็ง (ice cores) ที่เจาะจากกรีนแลนด์ แอนตาร์กติกา และภูเขาน้ำแข็งเขตร้อนแสดงให้เห็นว่าภูมิอากาศของโลกตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของระดับก๊าซเรือนกระจก หลักฐานโบราณเหล่านี้เผยให้เห็นว่าภาวะโลกร้อนในปัจจุบันเกิดขึ้นเร็วกว่าอัตราเฉลี่ยของภาวะโลกร้อนหลังยุคน้ำแข็งประมาณ 10 เท่า และคาร์บอนไดออกไซด์จากกิจกรรมของมนุษย์เพิ่มขึ้นเร็วกว่าจากแหล่งธรรมชาติหลังยุคน้ำแข็งล่าสุดประมาณ 250 เท่า (NASA, 2024)

IPCC (2023) รายงานว่ามีโอกาสมากกว่าร้อยละ 50 ที่อุณหภูมิโลกจะเพิ่มขึ้นถึงหรือเกิน 1.5 องศาเซลเซียส ในช่วงปีค.ศ.2021-2040 ในทุกสถานการณ์ที่ศึกษา และในสถานการณ์ที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูง โลกอาจถึงจุดนี้เร็วขึ้นคือระหว่างปีค.ศ.2018-2037 ภายใต้สถานการณ์ที่ใช้คาร์บอนเข้มข้น อุณหภูมิโลกอาจเพิ่มขึ้นถึง 3.3-5.7 องศาเซลเซียส ภายในปีค.ศ.2100 (World Resources Institute, 2023)

9.3.1.2 ภัยธรรมชาติที่รุนแรงขึ้น

IPCC AR6 รายงานว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่แพร่หลายและรวดเร็วในบรรยากาศ มหาสมุทร น้ำแข็ง และชีวมณฑล (biosphere) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความถี่และความรุนแรงของเหตุการณ์สภาพอากาศและภูมิอากาศสุดขั้ว (extreme events) เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด (IPCC, 2021)

1) คลื่นความร้อน (heat waves)

IPCC (2021) ระบุว่าที่ระดับภาวะโลกร้อน 1.5 องศาเซลเซียส จะมีคลื่นความร้อนที่เพิ่มขึ้น ฤดูร้อนที่ยาวนานขึ้น และฤดูหนาวที่สั้นลง ที่ระดับภาวะโลกร้อน 2 องศาเซลเซียส เหตุการณ์สุดขั้วเหล่านี้จะมีความถี่และความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์ โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยง เช่น ผู้สูงอายุ เด็ก และผู้ที่ทำงานกลางแจ้ง คลื่นความร้อนที่รุนแรงขึ้นยังส่งผลกระทบต่อการผลิตเกษตร ความต้องการพลังงาน และโครงสร้างพื้นฐาน

2) พายุรุนแรง

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้พายุหมุนเขตร้อน (tropical cyclones) หรือไต้ฝุ่นมีความรุนแรงมากขึ้น แม้ว่าจำนวนพายุโดยรวมอาจไม่เพิ่มขึ้นก็ตาม แต่สัดส่วนของพายุที่มีความรุนแรงสูง (หมวดหมู่ 4 และ 5) เพิ่มขึ้น น้ำทะเลที่อุ่นขึ้นให้พลังงานมากขึ้นแก่พายุ ทำให้มีลมแรงขึ้นและฝนตกหนักขึ้น พายุที่รุนแรงขึ้นทำให้เกิดความเสียหายต่อโครงสร้างพื้นฐาน การสูญเสียชีวิต และผลกระทบทางเศรษฐกิจที่รุนแรง

3) ฝนตกหนักและน้ำท่วม

IPCC (2021) รายงานว่าความเข้มข้นของฝนตกหนัก (heavy precipitation) เพิ่มขึ้นในหลายภูมิภาคทั่วโลก บรรยากาศที่อุ่นขึ้นสามารถกักเก็บความชื้นได้มากขึ้น ประมาณร้อยละ 7 ต่อการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิ 1 องศาเซลเซียส ตามกฎของ Clausius-Clapeyron ความชื้นที่เพิ่มขึ้นนี้ทำให้เกิดฝนตกหนักและน้ำท่วมฉับพลันบ่อยขึ้นและรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองที่มีพื้นผิวที่บ่มน้ำมาก

4) ภัยแล้ง

แม้บางภูมิภาคบางที่จะเกิดฝนตกหนักและน้ำท่วม แต่ในขณะเดียวกันบางภูมิภาคก็อาจประสบภัยแล้งที่รุนแรงขึ้นและยาวนานขึ้น การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการตกของฝน อุณหภูมิที่สูงขึ้นที่ทำให้การระเหยเพิ่มขึ้น และการเปลี่ยนแปลงของกระแสน้ำในมหาสมุทรและบรรยากาศทำให้เกิดภัยแล้งที่มีความรุนแรงมากขึ้นในหลายพื้นที่ เช่น เมดิเตอร์เรเนียน แอฟริกาตอนใต้ และตะวันตกของสหรัฐอเมริกา

ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกที่กำลังมาข้างหน้า มีสาเหตุสำคัญดังนี้

1) กิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์และก๊าซเรือนกระจก

IPCC (2021) ระบุอย่างชัดเจนว่าอิทธิพลของมนุษย์ทำให้บรรยากาศ มหาสมุทร และแผ่นดินอบอุ่นขึ้นอย่างไม่อาจโต้แย้งได้ (unequivocal) การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิส่วนใหญ่เกิดจากการเพิ่มขึ้นของความเข้มข้นของก๊าซเรือนกระจก (greenhouse gases: GHGs) ซึ่งได้รับการชดเชยบางส่วนด้วยการลดลงของอุณหภูมิจากการเพิ่มขึ้นของความเข้มข้นของละอองลอย (aerosols) ค่าแรงผลักดันรังสี (radiative forcing) เพิ่มขึ้น 0.43 วัตต์ต่อตารางเมตร (ร้อยละ 19) เมื่อเทียบกับรายงาน AR5 ซึ่ง 0.34 วัตต์ต่อตารางเมตร เกิดจากการเพิ่มขึ้นของความเข้มข้นของก๊าซเรือนกระจกตั้งแต่ปีค.ศ.2011 (IPCC, 2021)

ก๊าซเรือนกระจกที่สำคัญ ได้แก่

- คาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) เป็นก๊าซเรือนกระจกที่สำคัญที่สุดที่ปล่อยจากกิจกรรมของมนุษย์ แหล่งหลักของคาร์บอนไดออกไซด์ คือการเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิล (ถ่านหิน น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ) สำหรับพลังงานและการขนส่ง IPCC ระบุว่าเชื้อเพลิงฟอสซิลเป็นรูปแบบหลักของพลังงานที่ใช้ในโลก (ร้อยละ 86) และคิดเป็นประมาณร้อยละ 75 ของการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์จากกิจกรรมของมนุษย์ในปัจจุบัน (IPCC, 2005) นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน โดยเฉพาะการตัดไม้ทำลายป่าก็ปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์เข้าสู่บรรยากาศเช่นกัน (EPA, 2025) รายงาน IPCC AR6 เน้นว่าจำเป็นต้องลดการจัดการและความต้องการเชื้อเพลิงฟอสซิลอย่างรวดเร็ว โดยถ่านหินต้องลดลงร้อยละ 95 น้ำมันลดลงร้อยละ 60 และก๊าซธรรมชาติลดลงร้อยละ 45 ภายในปีค.ศ.2050 เพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้านภูมิอากาศ (World Economic Forum, 2022)
- มีเทน (CH₄) เป็นก๊าซเรือนกระจกที่มีประสิทธิภาพในการกักเก็บความร้อนสูงกว่าคาร์บอนไดออกไซด์มาก แหล่งที่มาหลักของมีเทนรวมถึงการเกษตร (โดยเฉพาะการเลี้ยงสัตว์และนาข้าว) การสลายตัวของขยะในบ่อขยะ และการผลิตและการขนส่งถ่านหิน ก๊าซธรรมชาติ และน้ำมัน IPCC (2019) รายงานว่าที่ดินเป็นแหล่งปล่อยมีเทนสุทธิ คิดเป็นร้อยละ 44 ของการปล่อยมีเทนจากกิจกรรมของมนุษย์ในช่วงปีค.ศ.2006-2017
- ไนตรัสออกไซด์ (N₂O) ปล่อยจากกิจกรรมทางการเกษตรและอุตสาหกรรม การเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิล และการใช้ปุ๋ยเคมี ไนตรัสออกไซด์มีศักยภาพในการทำให้เกิดภาวะโลกร้อนสูงกว่าคาร์บอนไดออกไซด์ประมาณ 300 เท่า

ก๊าซเรือนกระจกเหล่านี้ดูดซับความร้อนที่แผ่ออกมาจากพื้นผิวโลก ไม่ใช่ดูดซับพลังงานจากดวงอาทิตย์โดยตรง เพราะพลังงานจากดวงอาทิตย์ (ทั้งแสง ความร้อนคลื่นสั้น และรังสีอัลตราไวโอเล็ต) สามารถผ่านก๊าซเรือนกระจกลงมาถึงพื้นโลกได้ ยกเว้นก๊าซโอโซนซึ่งอยู่ในชั้นบรรยากาศบนสุด (สตราโตสเฟียร์) ทำหน้าที่ดูดซับรังสีอัลตราไวโอเล็ตจากดวงอาทิตย์ป้องกันไม่ให้ลงมาถึงพื้นโลก ในขณะที่โอโซนที่อยู่ในชั้นบรรยากาศล่างสุด (โทรโพสเฟียร์) กลับทำหน้าที่เป็นก๊าซเรือนกระจกที่สำคัญ โดยดูดซับความร้อนคลื่นยาวที่แผ่ออกมาจากโลก (AQA GCSE Ecology, n.d.)

2) การตัดไม้ทำลายป่าและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน

การตัดไม้ทำลายป่าและการเสื่อมโทรมของป่าไม้ ยังเป็นแหล่งปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่สำคัญ IPCC (2019) รายงานว่าประมาณร้อยละ 21-37 ของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั้งหมดมาจากระบบอาหาร ซึ่งรวมถึงการเกษตรและการใช้ที่ดิน การจัดเก็บ การขนส่ง และการ

บริโภค การปล่อยมลพิษรวมจากเกษตรกรรม ป่าไม้ และการใช้ที่ดินอื่น ๆ (Agriculture, forestry, and other land use-AFOLU) คิดเป็นหนึ่งในสามของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกทั่วโลก ป่าไม้ทำหน้าที่เป็นแหล่งกักเก็บคาร์บอน (carbon sink) ที่สำคัญ โดยดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์จากบรรยากาศผ่านกระบวนการสังเคราะห์แสง เมื่อต้นไม้ถูกตัดและเผา คาร์บอนที่เก็บสะสมไว้จะถูกปล่อยกลับเข้าสู่บรรยากาศเป็นคาร์บอนไดออกไซด์ นอกจากนี้ การสูญเสียป่าไม้ยังลดความสามารถของโลกในการดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์ในอนาคต ทำให้เกิดผลกระทบสองชั้น (double impact) ต่อระดับก๊าซเรือนกระจกในบรรยากาศ

3) กิจกรรมอุตสาหกรรมและการเกษตร

ภาคอุตสาหกรรมมีส่วนสำคัญในการปล่อยก๊าซเรือนกระจกผ่านกระบวนการผลิต เช่น การผลิตซีเมนต์ เหล็กกล้า และสารเคมี กระบวนการเหล่านี้ไม่เพียงใช้พลังงานจำนวนมากจากเชื้อเพลิงฟอสซิล แต่บางกระบวนการยังปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์โดยตรงจากปฏิกิริยาเคมี ภาคการเกษตรมีส่วนสำคัญในการปล่อยก๊าซเรือนกระจกประมาณร้อยละ 20 ของการปล่อยทั้งหมดรวมถึงป่าไม้ ประมงและปศุสัตว์ (FAO, 2016) การเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะโคและกระบือ ปล่อยมีเทนจากกระบวนการย่อยอาหาร นาข้าวปล่อยมีเทนจากการย่อยสลายของสารอินทรีย์ในสภาวะไร้อากาศ และการใช้ปุ๋ยเคมีปล่อยมีเทนความเข้มข้นของการทำเกษตรที่เพิ่มขึ้นเพื่อสนองความต้องการอาหารของประชากรโลกที่เพิ่มขึ้นทำให้การปล่อยก๊าซจากภาคนี้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

9.3.2 ผลกระทบของปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกต่อสังคมไทย

ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทั้งในมิติความสุดขั้วของสภาพอากาศและความแปรปรวนเชิงโครงสร้าง เนื่องจากพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและภาคเกษตรกรรมสูง มีลุ่มน้ำสำคัญหลายระบบ และมีพื้นที่ชายฝั่งทะเลยาว จึงทำให้ความเสี่ยงจากภัยแล้ง น้ำท่วม ความเครียดจากน้ำ และระดับน้ำทะเลสูงขึ้นส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศอย่างเป็นลูกโซ่ โดยสภาพการณ์ของผลกระทบที่สำคัญมีดังนี้

9.3.2.1 ภัยแล้งและอุทกภัยรุนแรงมากขึ้น

ภัยแล้งในประเทศไทยจะเกิดใน 2 ช่วง ได้แก่

(1) ช่วงฤดูหนาวต่อเนื่องถึงฤดูร้อน ซึ่งเริ่มจากครึ่งหลังของเดือนตุลาคม เป็นต้นไป บริเวณประเทศไทยตอนบน (ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาค

ตะวันออก) จะมีปริมาณฝนลดลงเป็นลำดับ จนกระทั่งเข้าสู่ฤดูฝนในช่วงกลางเดือนพฤษภาคมของ ปีถัดไป ซึ่งภัยแล้งลักษณะนี้จะเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี

(2) ช่วงกลางฤดูฝน ประมาณปลายเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม จะมีฝนทิ้งช่วงเกิดขึ้น ภัยแล้งลักษณะนี้จะเกิดขึ้นเฉพาะท้องถิ่นหรือบางบริเวณ บางครั้งอาจครอบคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้างเกือบทั่วประเทศ

ภัยแล้งในประเทศไทยส่วนใหญ่มีผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรม โดยเป็นภัยแล้งที่เกิดจากขาดฝนหรือ ฝนแล้ง ในช่วงฤดูฝน และเกิด ฝนทิ้งช่วง ในเดือนมิถุนายนต่อเนื่องเดือนกรกฎาคม พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้งมาก ได้แก่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง เพราะเป็นบริเวณที่อิทธิพลของมรสุมตะวันตกเฉียงใต้เข้าไปไม่ถึง และถ้ามีได้ไม่มีพายุหมุนเขตร้อนเคลื่อนผ่านในแนว ดังกล่าวแล้วจะก่อให้เกิดภัยแล้งรุนแรงมากขึ้น (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2565)

แต่ผลมาจากความแปรปรวนที่เพิ่มขึ้นของสภาพภูมิอากาศ ฤดูกาลของไทยมีความแปรปรวนสูงขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบมรสุม การเกิดเหตุการณ์ฝนตกหนักแบบกระจุกตัว (heavy precipitation events) และความผันผวนของเอลนีโญ (El Niño) และลานีญา (La Niña) ที่ส่งผลต่อปริมาณฝนและการกระจายตัวของฝนในแต่ละปี ดังที่ประเทศไทยประสบน้ำท่วมที่รุนแรงหลายครั้ง เช่น น้ำท่วมใหญ่ พ.ศ.2554 ที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่กว้างใหญ่ในภาคกลางรวมทั้งนิคมอุตสาหกรรมและพื้นที่เกษตรกรรม น้ำท่วมใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พ.ศ. 2568 ทั้งหมดก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจมหาศาล ฝนตกหนักที่เพิ่มขึ้นและการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการไหลของแม่น้ำเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทำให้ความเสี่ยงของน้ำท่วมเพิ่มขึ้น

9.3.2.2 ผลกระทบต่อเกษตรกรรม

เกษตรกรรมเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย โดยมีประชากรประมาณร้อยละ 70-80 ในพื้นที่วิกฤตที่ยึดเยื้อพึ่งพาระบบเกษตรอาหารที่ไวต่อสภาพภูมิอากาศเพื่อการดำรงชีวิต (FAO, 2024) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อเกษตรกรไทยในหลายด้าน โดยเฉพาะการเริ่มต้นและสิ้นสุดฤดูฝนที่คลาดเคลื่อน ฝนทิ้งช่วง และฝนตกหนักแบบกระจุกตัว ส่งผลให้ปฏิทินเพาะปลูกเดิมใช้คาดการณ์ได้ยาก และเพิ่มความเสี่ยงต่อความเสียหายของผลผลิตในช่วงวิกฤตของการเจริญเติบโต (เช่น ระยะออกดอก ระยะติดเมล็ด)

รูปแบบการตกของฝนที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ฤดูฝนเริ่มต้นล่าช้าหรือไม่แน่นอน ส่งผลต่อการวางแผนปลูกพืชของเกษตรกร โดยเฉพาะการทำนาข้าวที่พึ่งพาน้ำฝน ความไม่

แน่นอนของฤดูกาลทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงในการปลูกพืช อาจได้รับความเสียหายจากการขาดน้ำ หรือน้ำท่วมในช่วงที่ไม่คาดคิด ส่งผลกระทบต่อ การเพาะปลูกข้าว ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของไทย และอาหารหลักของประชากร มีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิและน้ำ

อุณหภูมิที่สูงขึ้นโดยเฉพาะในช่วงกลางคืนสามารถลดผลผลิตข้าวได้ เนื่องจาก ความร้อนกลางคืนสัมพันธ์กับผลผลิตที่ลดลงจากกระบวนการสรีรวิทยาและการสะสมชีวมวลหรือการ เติบโตเต็มที่ที่ด้อยลง รวมถึงพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และผลไม้ก็ได้รับ ผลกระทบจากความแปรปรวนของสภาพอากาศและเหตุการณ์สุดขั้วที่เพิ่มขึ้น ทั้งในรูปของผลผลิตผัน ผวน คุณภาพลดลง และต้นทุนการจัดการสวนที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในระบบการผลิตที่พึ่งพาน้ำฝนเป็น หลัก

อุณหภูมิที่สูงขึ้นยังเพิ่มการคายน้ำของพืชและการระเหยของน้ำในแหล่งน้ำ ทำให้ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้น ขณะที่น้ำต้นทุนมีความผันผวนมากกว่าเดิม ความเครียดจากน้ำจึงสะท้อนออกมาเป็นต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น (เช่น ค่าเครื่องสูบน้ำ ค่าไฟฟ้า และ ค่าเชื้อเพลิง) ความเสี่ยงต่อความขัดแย้งในการจัดสรรน้ำระหว่างภาคเกษตร อุตสาหกรรม และการ อุปโภคบริโภค รวมถึงความเปราะบางของเกษตรกรรายย่อยที่มีข้อจำกัดด้านเงินทุนและการเข้าถึง ระบบชลประทาน

9.3.2.3 ผลกระทบต่อชายฝั่งทะเลและการท่องเที่ยว

ทรัพยากรธรรมชาติประเทศไทยมีชายฝั่งทะเลยาวกว่า 3,000 กิโลเมตร และมีเกาะมากกว่า 500 เกาะ พื้นที่เหล่านี้มีความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก รายงานของ IPCC (2021) ระบุว่าระดับน้ำทะเลเฉลี่ยทั่วโลกเพิ่มขึ้นประมาณ 0.2 เมตรระหว่างปีค.ศ. 1901-2018 และอัตราการเพิ่มขึ้นกำลังเร่งตัวขึ้น โดยปัจจุบันเพิ่มขึ้นประมาณ 3.7 มิลลิเมตรต่อปี ระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้นเกิดจากสองสาเหตุหลัก คือ การขยายตัวของน้ำทะเลเนื่องจากความร้อน (thermal expansion) และการละลายของน้ำแข็งบนแผ่นดิน (glaciers และ ice sheets)

สำหรับประเทศไทย ระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้นคุกคามพื้นที่ชายฝั่งที่ต่ำ โดยเฉพาะ ในอ่าวไทยตอนบนและพื้นที่ปากแม่น้ำเจ้าพระยา การรุกคืบของน้ำเค็ม (saltwater intrusion) เข้าสู่ แหล่งน้ำจืดและพื้นที่เกษตรกรรมเป็นปัญหาที่เพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อ การเกษตรและการเข้าถึงน้ำ สะอาดของชุมชนชายฝั่ง นอกจากระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้นแล้ว การเปลี่ยนแปลงของกระแสน้ำและคลื่น การทำลายป่าชายเลน และการพัฒนาชายฝั่ง ยังทำให้การกัดเซาะชายฝั่งเพิ่มขึ้นด้วย (UNDP, 2024)

อนึ่ง ทรัพยากรชายฝั่งทะเลของประเทศไทยเป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่สร้างแหล่งรายได้มหาศาลแก่ประเทศไทย โดยเฉพาะการท่องเที่ยวชายทะเลและเกาะ การพอกขาวของปะการัง การกัดเซาะชายหาด และความเสียหายจากพายุที่รุนแรงขึ้นส่งผลกระทบต่อความน่าดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยวและโครงสร้างพื้นฐานการท่องเที่ยว

จะเห็นว่าผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อประเทศไทยมีลักษณะกระทบหลายมิติพร้อมกัน ได้แก่ ความเสี่ยงภัยแล้งและน้ำท่วมที่รุนแรงขึ้น ความไม่แน่นอนของระบบเกษตรและน้ำ และความเปราะบางของพื้นที่ชายฝั่งจากน้ำทะเลสูงขึ้นและการกัดเซาะ ซึ่งล้วนเชื่อมโยงกันเป็นความเสี่ยงเชิงระบบ (systemic risk) ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน

กล่าวโดยสรุป การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นปัญหาระดับโลกที่ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งต่อระบบนิเวศ เศรษฐกิจ และสังคม โดยมีสาเหตุสำคัญจากกิจกรรมของมนุษย์ที่ทำให้ปริมาณก๊าซเรือนกระจกในบรรยากาศเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้เกิดภาวะโลกร้อนและภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรงและถี่ขึ้น ประเทศไทยในฐานะประเทศที่มีความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้รับผลกระทบทั้งด้านภัยแล้ง น้ำท่วม ภาคเกษตรกรรม และพื้นที่ชายฝั่งทะเล ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและการพัฒนาประเทศในระยะยาว ดังนั้น การรับมือกับปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งในด้านการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และการดำเนินนโยบายที่สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก เพื่อสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้แก่สังคมในอนาคต

บทสรุป

การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวคิดสำคัญที่เกิดขึ้นจากความตระหนักของประชาคมโลกต่อปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการเติบโตเพียงด้านเดียว โดยแนวคิดดังกล่าวได้รับการนิยามอย่างชัดเจนในรายงาน *Our Common Future* ของคณะกรรมการบริหารน์แลนด์ (Brundtland Commission) เมื่อปีค.ศ. 1987 ว่าเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ลดทอนความสามารถของคนรุ่นอนาคตในการตอบสนองความต้องการของตนเอง **หลักการสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน** จึงมุ่งสร้างสมดุลระหว่าง 3 มิติ ได้แก่ มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และมิติทางสิ่งแวดล้อม โดยเศรษฐกิจต้องเติบโตอย่างมีคุณภาพและเป็นธรรม สังคมต้องเอื้อต่อคุณภาพชีวิตและความเสมอภาคของประชาชน ส่วนสิ่งแวดล้อมต้องได้รับการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ทั้งนี้ การพัฒนาที่ยั่งยืนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงของโลกในระยะยาว เพราะช่วยลดปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และวิกฤตสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังส่งเสริมให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล จึงถือเป็นแนวคิดพื้นฐานที่ทุกประเทศทั่วโลกนำมาใช้กำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาในปัจจุบัน

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นผลสืบเนื่องจากวิวัฒนาการของแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ณ กรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ในปีค.ศ. 1972 จนถึงการจัดทำรายงาน Brundtland Report และการประชุม Earth Summit ที่กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ซึ่งนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกในปีค.ศ. 2015 ภายใต้เอกสาร “Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development” โดยมีประเทศสมาชิกสหประชาชาติ 193 ประเทศร่วมรับรอง เป้าหมายดังกล่าวประกอบด้วย 17 เป้าหมายสำคัญ ทั้งนี้ ประเทศไทยได้นำ SDGs มาใช้เป็นกรอบสำคัญในการกำหนดนโยบายการ**พัฒนาประเทศ** โดยบูรณาการเข้ากับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13

สถานการณ์ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ**ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก** เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมสำคัญที่เกิดจากการเพิ่มขึ้นของก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศ อันมีสาเหตุสำคัญจากกิจกรรมของมนุษย์ส่งผลให้อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกสูงขึ้นและเกิด

ความแปรปรวนของสภาพอากาศ ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อหลายประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ซึ่งเผชิญกับปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและรุนแรงขึ้น นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะภาคเกษตรกรรม การประมง และการท่องเที่ยว ซึ่งล้วนพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและสภาพภูมิอากาศโดยตรง ปัญหาเหล่านี้สะท้อนว่าจำเป็นต้องอาศัยแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนที่คำนึงถึงความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนในอนาคต